

ภูมิวาริน อนุรักษ์

จุลสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ฉบับที่ 61 เดือน มีนาคม 2566

เล่มที่ 61 เดือนมีนาคม 2566 “คืนชีวิตให้ผืนดินและผืนน้ำด้วยหญ้าแฝก”

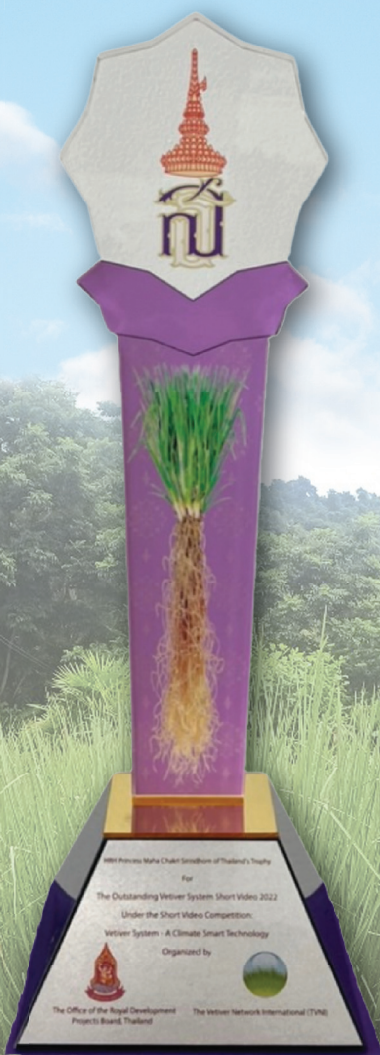
คืนชีวิตให้ผืนแผ่นดินด้วยหญ้าแฝก
กรมป่าไม้ หน้า 4-6

บทบาททหารพระราช...หญ้าแฝก
กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต
ตอน สร้างดินให้มีชีวิต
สปร. กองบัญชาการกองทัพไทย
หน้า 7-12

ความเคลื่อนไหว
19-32

ประกาศ!!

ผลการประกวด

- 1.TVNI Best VDO Awards 2022
- 2.The King of Thailand Vetiver Awards

โครงการจิตอาสา ปลูกหญ้าแฝกและปลูกป่า
เฉลิมพระเกียรติในหลวง ร.10
ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย
บริเวณชายแดนสุรินทร์
ประจำปี 2565 สำนักงาน กศน.
หน้า 13-15

หญ้าแฝก:
ศาสตร์พระราชสำหรับการพัฒนาด้านการประมง
กรมประมง
หน้า 16-18

จากใจบรรณาธิการ บทบรรณาธิการ

สำหรับจุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ ฉบับที่ 61 นี้ กองบรรณาธิการขอนำเสนอคุณสมบัติพิเศษของหญ้าแฝกในการ **“คืนชีวิตให้ผืนดินและผืนน้ำ”** ผ่านบทความที่หน่วยงานต่างๆ กรุณาส่งเข้ามา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการน้อมนำแนวพระราชดำริการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยหลากหลายหน่วยงาน และผลที่ได้จากการดำเนินการ ได้ช่วยตอกย้ำความสามารถของ **“หญ้าแฝก”** พืชมหัศจรรย์ ดังเช่นบทความเรื่อง **“คืนชีวิตให้ผืนแผ่นดินด้วยหญ้าแฝก”** โดย นายไกรเวช ศรีบุตรตา หัวหน้าโครงการฟื้นฟูและพัฒนาป่าไม้บริเวณพื้นที่อ่างเก็บน้ำแม่เนียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง ซึ่งได้ถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของหญ้าแฝกที่ครั้งหนึ่งถูกมองว่าเป็น **“วัชพืช”** ที่ต้องกำจัดและไม่ควรปลูกเพราะไม่มีประโยชน์ สู่การเป็นพืชที่เป็นประโยชน์ต่อดิน น้ำ และพืชอื่นๆ

บทความเรื่อง **“บทบาททหารพระราช...หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต ตอน สร้างดินให้มีชีวิต”** โดย น.อ.หญิง อาริยา พรหมแก้ว ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองแผนและโครงการศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง (ศปร.) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของทหารไทยที่นอกจากจะเป็นรั้วที่เข้มแข็งของชาติแล้ว ยังเป็นนักสิ่งแวดล้อมและทูตสันถวไมตรีที่แข็งแกร่งอีกด้วย จากการที่ได้ทำหน้าที่ส่งเสริมและดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งขยายผลองค์ความรู้การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกไปยังต่างประเทศ ได้แก่ กัมพูชา และ สปป. ลาว

บทความเรื่อง **“โครงการจิตอาสา ปลูกหญ้าแฝกและปลูกป่า เฉลิมพระเกียรติในหลวง ร.10 ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ ประจำปี 2565”** โดย ว่าที่ ร.ต.สังคม สันติภาพ ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งองค์ความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกได้ถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของ กศน. เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตและการประกอบอาชีพต่อไป

บทความเรื่อง **“หญ้าแฝก: ศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาด้านการประมง”** โดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน ซึ่งหญ้าแฝกถูกนำมาใช้ให้คืนชีวิตแก่แหล่งน้ำในพื้นที่สูงและขาดแคลนน้ำ เพื่อให้น้ำที่ใช้เลี้ยงปลามีความสะอาดและอัตราการรอดตายของปลาสูงขึ้น

นอกจากนี้ **“ความเคลื่อนไหว”** ภายในเล่มนี้ยังมีการประกาศรายชื่อผลงานที่ได้รับรางวัล **The King of Thailand Vetiver Awards** และ **TVNI Best Video Awards** และการประชาสัมพันธ์การ**จัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติครั้งที่ 7 (The Seventh International Conference on Vetiver: ICV-7) ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน 2566 อีกด้วย**

กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านและหน่วยงานที่ได้ร่วมส่งบทความเพื่อนำลงในจุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ ฉบับนี้โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่บรรจุภายในเล่มจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกๆ ท่าน ให้ผู้อ่านได้แรงบันดาลใจในการดำเนินงานสนองพระราชดำริด้านหญ้าแฝกได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และภาคภูมิใจต่อไป

สารบัญ

1. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก — — — — — 4-6
คืนชีวิตให้ผืนแผ่นดินด้วยหญ้าแฝก
โดย ไกรเวช ศรีบุตรตา
หัวหน้าโครงการฟื้นฟูและพัฒนาป่าไม้บริเวณพื้นที่อ่างเก็บน้ำ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง
2. ขยายผลการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก — — — — — 7-12
บทบาททหารพระราช...หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต ตอน สร้างดินให้มีชีวิต
โดย น.อ.หญิง อาริยา พรหมแก้ว
ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองแผนและโครงการศูนย์ประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง (ศปร.)
กองบัญชาการกองทัพไทย
3. แฝกกับอาชีพที่ยั่งยืน — — — — — 13-15
โครงการจิตอาสา ปลูกหญ้าแฝกและปลูกป่า เฉลิมพระเกียรติในหลวง
ร.10 ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ ประจำปี 2565
โดย ว่าที่ ร.ต.สังคม สันติภาพ
ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)
4. ความสำเร็จจากหญ้าแฝก — — — — — 16-18
หญ้าแฝก: ศาสตร์พระราชสำหรับการพัฒนาด้านการประมง
โดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน
5. ความเคลื่อนไหว — — — — — 19-32
ผลการตัดสินรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards
ผลการตัดสินรางวัล TVNI Best Video Awards 2022
เชิญชวนเข้าร่วมการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 7

1. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก

กินชีวิตให้ผืนแผ่นดินด้วยหญ้าแฝก

ไกรเวช ศรีบุตรตา
นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
หัวหน้าโครงการฟื้นฟูและพัฒนาป่าไม้บริเวณพื้นที่
อ่างเก็บน้ำแม่มิ่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง

เมื่อเอ่ยถึง “หญ้า” เกษตรกรหลายๆ คนจะนึกถึงวัชพืชที่ต้นตอคอยกำจัดอยู่เสมอ ทั้งใช้แรงงาน ใช้น้ำมัน บางคนใช้สารเคมีได้แก่ “ยาฆ่าหญ้า” เพื่อกำจัดให้หมดไป คล้ายๆ กับการเผาสิ่งที่ไม่ต้องการด้วยการใช้ไม้ขีดก้านเดียว โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาเป็นลูกโซ่ แต่สำหรับหญ้าอย่าง “หญ้าแฝก” นั้น มีคุณสมบัติที่คาดไม่ถึง หากไม่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงได้ให้ความสนพระราชหฤทัยทดลองปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เมื่อ 30 กว่าปีที่แล้ว จนบัดนี้ มีหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกอย่างแพร่หลาย มิเช่นนั้นเรายังคงไม่รู้จักคุณค่าของหญ้าแฝกมาจนถึงทุกวันนี้

ข้าพเจ้าเคยนำหญ้าแฝกไปแนะนำให้คนใกล้ตัวปลูกก็ได้รับคำปฏิเสธกลับมาว่า “ฉันก็กำจัดหญ้าในสวนในไร่ก็เหนื่อย พอแรงแล้ว ยังจะให้ปลูกหญ้าแฝกอีกทำไม” ทำให้เข้าใจว่าเขาเหมารวมคำว่า “หญ้า” เป็นวัชพืชที่ไม่มีประโยชน์ เป็นทั้งศัตรูพืชและศัตรูคนไปเสียแล้ว

จากประสบการณ์เดินทางเข้าพื้นที่เพื่อทำงานของข้าพเจ้า ในช่วงก่อนฤดูฝน เล็กน้อยจะเห็นชาวไร่ ใช้รถไถๆ พรวน เปิดหน้าดินให้โล่งๆ เพื่อเตรียมปลูกพืชไร่ เชิงเดี่ยว แต่พอฝนตกหนักๆ น้ำก็พาดินที่ร่วนซุยเหล่านั้นไหลบ่าลงสู่ที่ต่ำ ไปกองอยู่ข้างถนนเป็นแผ่นสีส้มหนาๆ ทำให้เห็นว่า “ดิน” บริเวณนั้น ไม่ได้มีอะไรปกป้อง จากน้ำไหลเลยเปรียบเทียบกับอีกที่หนึ่ง เป็นที่สูงเหมือนกัน แต่ปลูกไม้ยืนต้น และมีหญ้าแฝกเป็นแนว โดยมีรากหญ้าแฝกทำหน้าที่เป็นกำแพงใต้ดิน ซึ่งมีความลึกประมาณ 0.8 – 1.0 เมตร เวลาฝนตกหนัก สามารถกันดิน ไหลได้ แปลว่า รากต้นไม้และหญ้าแฝกนั้นทำหน้าที่ของมันแล้ว

จึงอยากจะเชิญชวนท่านผู้อ่านคอย สังเกตใกล้ๆ ตัวท่าน หลังจากเวลาฝนตกลงออกไปเดินเล่นใกล้ๆ ดูว่า ยังมีเศษดิน โคลนกองอยู่ริมถนนหรือไม่ ถ้ามีดินโคลน กองอยู่ข้างทาง ควรจะหาทางป้องกันการไหล ของหน้าดินซึ่งการปลูกหญ้าแฝก เป็นวิธีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและกระเป๋าสตางค์ของคุณ

หญ้าแฝก ไม่ใช่วัชพืช ไม่ได้เป็นศัตรูพืชและศัตรูคน แต่กลับกันหญ้าแฝกทำให้ดินมีชีวิต เนื่องจากบริเวณรากเป็นที่อาศัยของจุลินทรีย์ที่ดี ช่วยฟื้นฟูและปรับปรุงดิน ช่วยอุ้มน้ำ ทำให้ดินมีความชุ่มชื้น และที่สำคัญคือเป็นหญ้าที่ไม่แพร่ไปด้านข้าง ไม่ลามไปที่อื่น อยู่เป็นกอเบียดกันแน่น จึงไม่แย่งอาหารต้นไม้ของเราถ้าเราไม่ปลูกชิดติดกันมากเกินไป

หญ้าแฝกนั้นคือ หญ้ามหัศจรรย์ที่สุดในโลก

ประโยชน์อื่น ๆ ของหญ้าแฝก ได้แก่ ใบ นำมาทำวัสดุคลุมดิน, ทำปุ๋ยหมัก, อาหารสัตว์ เช่น ใบอ่อนของหญ้าแฝก พันธุ์กำแพงเพชร 2 โดยตัดในช่วงอายุ 2-4 สัปดาห์, ทำวัสดุเพาะเห็ด, วัสดุรองคอกเช่นเดียวกับฟางข้าว และสามารถนำใบหญ้าแฝกแห้งไปทำงานศิลปหัตถกรรมเพื่อสร้างอาชีพได้ หรือทำแบบหญ้าคาทำเป็นหลังคาในกระต๊อบตามไร่นาได้

เมื่อท่านเห็นประโยชน์ของหญ้าแฝก และนึกอยากจะปลูก อาจจะคิดว่าจะเริ่มต้นอย่างไร สายพันธุ์ของหญ้าแฝก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **แฝกพันธุ์ลุ่มและแฝกพันธุ์ดอน** โดยต้องคำนึงถึงการดูแลปฏิบัติกับพืชหลักเป็นสำคัญ เช่น ถ้าพืชหลักต้องการการดูแลปฏิบัติบ่อย ได้แก่ พืชไร่ ควรใช้แฝกพันธุ์ดอน แต่ถ้าพืชหลักต้องการการดูแลรักษาอย่างละเอียด เช่น การพรุนดินใส่ปุ๋ย ตัดแต่งกิ่ง ควรใช้แฝกพันธุ์ลุ่ม

หากต้องการปลูกในที่ลาดชัน ควรนำหญ้าแฝกไปปลูกตามแนวระดับขวางแนวลาดชัน หรือปลูกเป็นรูปครึ่งวงกลมเป็นตัว U รอบต้นไม้ หากปลูกในพื้นที่ราบ สามารถปลูกเป็นแถวคล้าย ๆ คันนา แต่เราจะเรียกว่าเป็น คันไร่ ก็ได้ หรือในพื้นที่วิกฤต เช่น ขอบสระน้ำที่ขุดใหม่ ไหล่ถนน ก็สามารถปลูกแนวขวางเพื่อลดการกัดเซาะหน้าดิน เพราะถ้ามีหญ้าแฝกแล้วทำให้ดินไม่ตาย พืชปลูกก็รอดได้ดี

คุณประโยชน์ของหญ้าแฝกที่กล่าวมานั้น ขอสรุปด้วยการอัญเชิญพระบรมราโชวาทของ**พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2540 และพระราชทานพระบรมราโชวาทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหญ้าแฝก ดังนี้

“...บัณฑิตทุกคนควรจะได้สนใจสังเกตศึกษาเรื่องราวบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อม และเกี่ยวข้องกับตัวเองให้มากอย่าละเลยหรือมองข้ามแม้สิ่งเล็กน้อย เช่น ต้นหญ้า ซึ่งถ้าศึกษาพิจารณาให้ดี ก็จะก่อให้เกิดปัญหาได้หญ้านั้นมีทั้งหญ้าที่เป็นวัชพืชซึ่งเป็นโทษ และหญ้าที่มีคุณอย่างหญ้าแฝกซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ เพราะมีรากที่ยังลึกแผ่กระจายลงไปตรงๆ ทำให้อุ้มน้ำและยึดเหนี่ยวดินได้มั่นคง และมีลำต้นชิดติดกันแน่นหนาทำให้ดักตะกอนดินและรักษาหน้าดินได้ดี ”

2. ขยายผลการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก

บทบาททหารพระราช...หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต ตอน สร้างดินให้มีชีวิต

น.อ.หญิง อาริยา พรหมแก้ว
ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองแผนและโครงการ
ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง
กองบัญชาการกองทัพไทย

หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต...

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเน้นเรื่องความสมดุลของธรรมชาติ ทรงเห็นว่า**ธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และสิ่งมีชีวิตต่างพึ่งพิงกันและเชื่อมโยงกันด้วยวิถีธรรมชาติอย่างเป็นวัฏจักร** หากสิ่งใดเกิดผลกระทบ ก็จะส่งผลกระทบต่อเนื่องอย่างเป็นวงจร และสุดท้ายจะส่งผลกระทบต่อมนุษย์ พระองค์จึงทรงศึกษาและมีแนวพระราชดำริในการบำรุงรักษาและฟื้นฟูดินด้วยกระบวนการและวิถีทางธรรมชาติ การใช้หลักธรรมชาติช่วยสร้างและรักษาสมดุลของระบบนิเวศและช่วย **“สร้างดินให้มีชีวิต”** พระราชดำริในการแก้ไขปัญหาเรื่องดินมีความแตกต่างกันตามลักษณะภูมิศาสตร์และสภาพพื้นผิวของดิน ในทุกสภาพภูมิศาสตร์และชนิดของดิน ทรงใช้กลวิธีทางธรรมชาติเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา หนึ่งในแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาเรื่องดิน คือ **การใช้หญ้าแฝก** หญ้าแฝกทำหน้าที่เป็นเสมือนกำแพงที่มีชีวิตป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และช่วยเก็บความชุ่มชื้นไว้ในดิน ขั้นตอนการดำเนินงานเป็นวิธีการแบบง่าย ๆ ประหยัดและที่สำคัญคือ เกษตรกรสามารถทำได้เอง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงสภาพปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและการสูญเสียหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ จึงทรงศึกษาถึงศักยภาพของ “หญ้าแฝก” ซึ่งเป็นพืชพื้นบ้านของไทย ที่มี คุณสมบัติพิเศษในการช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินและอนุรักษ์ความชุ่มชื้นใต้ดิน ซึ่งมีวิธีการปลูกแบบง่าย ๆ เกษตรกรสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องให้การดูแลหลังการปลูกมากนัก ทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าวิธีอื่น ๆ อีกด้วย

ศปร. : ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกองบัญชาการกองทัพไทย มีหน้าที่ในการอำนวยการ ประสานงาน และดำเนินการเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงด้วยการบูรณาการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของกองบัญชาการกองทัพไทยร่วมกับกระทรวงกลาโหม เหล่าทัพ และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ให้มีความสอดคล้องและได้รับผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมตามแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การผนึกกำลังป้องกันประเทศ โดยตลอดระยะเวลา “ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง” ได้ดำเนินการขับเคลื่อนขยายผล และเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการบริหารพื้นที่ภายในหน่วยงาน ศปร. 2 ไร่ โดยใช้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ และการนำหญ้าแฝกมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำลดการชะล้างพังทลายและความเสื่อมของดิน รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

ณ ศูนย์การเรียนรู้
บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ศปร.
“การปรับปรุงคลองเลี้ยงปลา
โดยปลูกหญ้าแฝก”

มีการปลูกหญ้าแฝกรอบสระน้ำ เพื่อป้องกันอ่างเก็บน้ำมิให้ดินชั้นอันเนื่องมาจากตะกอนจากการพังทลายของดินตลอดจนช่วยรักษาดินเหนียวและช่วยให้ป่าไม้ในบริเวณพื้นที่รับน้ำทวีความสมบูรณ์ขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการปลูกหญ้าแฝกเหนือบริเวณแหล่งน้ำ ปลูกหญ้าแฝกเป็นแนวป้องกันตะกอนดินและกรองของเสียต่าง ๆ ที่ไหลลงแหล่งน้ำ

สรุป : มีการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ดังนี้ คือ

1. การปลูกเป็นแถวตามระดับขวางความลาดชัน เพื่อชะลอความเร็วของน้ำ และดักตะกอนดินส่วนน้ำจะไหลซึมลงไปสู่ดินชั้นล่างได้มากขึ้น เป็นการเพิ่ม ความชุ่มชื้นในดิน ส่วนรากหญ้าแฝกจะหยั่งลึกลงไปใต้ดิน อาจถึง 3 เมตร ซึ่งสามารถยึดดินป้องกันการพังทลายได้
2. การปลูกเพื่อแก้ปัญหาการพังทลายของดินเป็นร่องน้ำลึก และการปลูกเพื่อป้องกันการเสียหายของชั้นบันไดดินหรือคันคูรับน้ำรอบ ๆ
3. การปลูกในพื้นที่ที่มีความลาดชัน ให้ปลูกหญ้าแฝกเป็นแนวรั้วบริเวณคันคูขอบเขา หรือริมชั้นบันไดดินด้านนอก โดยควรปลูกเป็นแถวตามแนวขวางความลาดเทในช่วงต้นฤดูฝน
4. การปลูกเพื่อการอนุรักษ์ความชุ่มชื้นในดิน โดยปลูกแถวหญ้าแฝกขนานไปกับแถวของไม้ผลปลูกแบบวงกลมรอบไม้ผล และปลูกแบบครึ่งวงกลมหยาบรับน้ำฝน
5. เป็นฐานการเรียนรู้ให้กับ นิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไปทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

การขยายองค์ความรู้ “หญ้าแฝก” ในต่างประเทศ

นอกจากนี้ ศปร. ยังดำเนินการขยายผลองค์ความรู้ไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศในรูปแบบของงานโครงการการฝึกอบรมและสัมมนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสำหรับประเทศเพื่อนบ้าน โดยโครงการดังกล่าวฯ ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์พายุไซโคลนนาร์กีส พัดเข้าถล่มสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อปี 2551 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ ณ บ้านกะดงกะนิ อำเภอโบกาเลย์ ภาคอิระวดี โดยใช้งบประมาณส่วนพระองค์ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2552 มีสำนักพระราชวังเป็นผู้รับผิดชอบ และกองทัพไทย โดย ศปร. เป็นหน่วยงานหลัก ในการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรชาวเมียนมาในการฟื้นฟู และส่งเสริมการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการเกษตรในประเทศไทย เพื่อกลับไปฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับ ความเสียหาย และตามนโยบายของผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในปี 2560 ที่ต้องการให้ ศปร. สร้างเครือข่ายและขยายศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา และ สปป.ลาว สอดรับกับแผนงานยุทธศาสตร์เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ในการเผยแพร่งานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการดำเนินงาน : ในปีปัจจุบัน ปี 2565 ศปร. ได้ดำเนินการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่กองทัพบกสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรเมียนมา ทั้งหมด 10 รุ่น ให้กับกำลังพลของราชอาณาจักรกัมพูชา ทั้งหมด 5 รุ่น และการขยายผลสู่ประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป. ลาว ในรุ่นที่ 1 ซึ่งผลจากการฝึกอบรมทำให้เกิดความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ที่พระราชทานไว้ให้กับประชาชนชาวไทย และได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกป่า 5 ระดับ (ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง), การปรับปรุงบำรุงดินที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรให้สามารถใช้ทำการเพาะปลูกพืชได้, การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ, การทำเกษตรผสมผสาน 1 ไร่ พอเพียง, การเก็บเมล็ดพันธุ์และการขยายพันธุ์พืช, การเลี้ยงสัตว์ (ปลา กบ ไก่ และ เป็ด), การเผาถ่าน, การทำน้ำส้มควันไม้, การแปรรูปสมุนไพรสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน, การออกแบบวางแผนสร้างโคก หนอง นา โมเดล และการสร้างความสมบูรณ์คืนให้กับผืนแผ่นดิน ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมฯ ในครั้งนี้ จะนำไปปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่อไป

ณ จังหวัดโพธิสัตว์ ราชอาณาจักรกัมพูชา
“การปรับปรุงดิน โดยปลูกหญ้าแฝก”
การปลูกในพื้นที่ดินดาน รากหญ้าแฝกสามารถหยั่งลึกลงไปในดินดาน
ทำให้ดินแตกร่วนซุย และหน้าดินจะมีความชื้นเพิ่มขึ้น

ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง (ศปร.) ในฐานะหน่วยรับผิดชอบหลักของกองทัพไทย ที่มีภารกิจหลักในการน้อมนำ และเผยแพร่ ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง รวมไปถึงรณรงค์ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เกิดจากบูรณาการให้เกิดองค์รวม นั่นคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะที่เป็นดุลยภาพ กล่าวคือ ธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจจะต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าเป็นภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม การคุ้มครองสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้มนุษย์เป็นแกนกลางการพัฒนา เพื่อสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างคนธรรมชาติและสรรพสิ่งเพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลกัน ไม่ทำลายล้างกัน ทุกสิ่งในโลกก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบัน ศปร. มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการอย่างแน่วแน่และตลอดไป

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546 ความว่า:

“ให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนา ปรับปรุงบำรุงดินและฟื้นฟูดินให้มีความอุดมสมบูรณ์รวมทั้งแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม ดำเนินการขยายพันธุ์ ทำให้เกิดมีกล้าหญ้าแฝกเพียงพอด้วย ที่สำคัญต้องไม่ลืมหน้าที่ของหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และเพื่อการรักษาดิน ให้ทุกหน่วยงานและหน่วยงานราชการที่มีศักยภาพในการขยายพันธุ์ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดิน ในการผลิตกล้าหญ้าแฝกและแจกจ่ายกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้พอเพียง”

3. แฝกกับอาชีพที่ยั่งยืน

โครงการจิตอาสา ปลูกหญ้าแฝกและปลูกป่า เฉลิมพระเกียรติในหลวง ร.10 ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ ประจำปี 2565

ว่าที่ ร.ต.สังคม สันติภพ

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

ตามนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2565 ด้านการจัดการเรียนรู้คุณภาพ น้อมนำพระบรมราโชบายสู่การปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทุกโครงการ

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาด้านอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาชุมชนและสังคม และกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การร่วมกับภาคีเครือข่ายและเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อเป็นการน้อมนำพระบรมราโชบายสู่การปฏิบัติ การสืบสาน รักษา ต่อยอด ศาสตร์ของพระราชาด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ จึงจัด โครงการจิตอาสา ปลูกหญ้าแฝกและปลูกป่า เฉลิมพระเกียรติในหลวง ร.10 ขึ้นเพื่อสร้างความสามัคคีและการมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของทรัพยากรป่าไม้เพื่อส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และ ช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นเนื่องจากหญ้าแฝกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย

การอนุรักษ์ดินก็ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว ตามที่พระราชทานพระราชดำริแล้ว การอนุรักษ์ดินด้วยหญ้าแฝกต้องทำให้กว้างขวางเพื่อป้องกันและ รักษาหน้าดินไม่ให้สูญหาย หญ้าที่มีคุณภาพหญ้าแฝก ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ เพราะ มีรากที่ยังลึกแผ่กระจายลงไปตรงๆ ทำให้อุ้มน้ำและยึดเหนี่ยวดินได้มั่นคงและมีลำต้นชิดติดกันแน่นหนา ทำให้ ดักตะกอนดินและรักษาหน้าดินได้ดี

จุลสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฉบับที่ 61 เดือนมีนาคม 2566

▲ การเก็บรวบรวมหญ้าแฝกเพื่อนำไปส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก

วิธีการปลูก

เมื่อแยกหน่อควรมีรากประมาณ 15 ซม. เมื่อนำไปปลูกในพื้นที่ที่ไม่จำเป็นต้องตัดถุงเพราะรากหญ้าแฝกจะสามารถขยายมานานอกถุงได้ การปลูกหญ้าแฝกควรปลูกทั้งในพื้นที่เพื่อการเกษตร ขอบสระหรือแหล่งน้ำในบริเวณพื้นที่ป่าไม้ตลอดจนสามารถปลูกในบริเวณที่เป็นร่องน้ำ เพื่อกองตะกอนดินไม่ให้ไหลไปสู่แหล่งเก็บน้ำและรากหญ้าแฝกซึ่งหนาแน่นจะมีส่วนในการเก็บความชุ่มชื้นในดินได้ **หญ้าแฝกจะทำหน้าที่เป็นเชือกที่มีชีวิตที่จะช่วยทำให้ดินมีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์มากขึ้น รากของหญ้าแฝกที่แผ่ยังลึกลงไปดินยังช่วยดูดซับสารพิษที่ปนเปื้อนมากับน้ำที่ไหลผ่าน อีกทั้งคุณสมบัติพิเศษของกอและใบหญ้าแฝกที่ปลูกล้อมรอบพื้นที่เกษตร ยังมีส่วนช่วยในการป้องกันปลวกและหนูไม่ให้เข้ามาทำความเสียหายให้กับพืชและผลิตผลในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งใช้ป้องกันงูได้อีกด้วย**

ในการปลูกหญ้าแฝกตามแนวลาดเอียง ควรให้แต่ละแถวห่างกันมากขึ้นประมาณ 1 – 2 เมตร ตามแนวตั้งเพื่อประหยัดหน่อพันธุ์ แต่ควรปลูกชิดๆ กัน เพื่อให้หญ้าแฝกมีผลเร็วขึ้นถ้าจะปลูกไม้ผลควรปลูกหญ้าแฝกเป็นรูปครึ่งวงกลมล้อมต้นไม้ไม้ผลคล้ายฮวงซุ้ย ควรปลูกหญ้าแฝกเหนือแหล่งน้ำ เพื่อเป็นแนวป้องกันตะกอนและดูดซับสารเคมีตลอดจนของเสียต่างๆ ที่ไหลลงในแหล่งน้ำ เพราะหญ้าแฝกจะดูดซับสารพิษต่างๆ ไว้ในรากและ ลำต้นไว้ได้นานจนสารเคมีนั้นสลายตัวเป็นปุ๋ยสำหรับพืชต่อไป นอกจากนี้สามารถนำใบหญ้าแฝกมาอัดเป็นแผ่นนำไปใช้ประโยชน์ทดแทนไม้จริงได้ ตลอดจนสามารถนำรากหญ้าแฝกมาสกัดน้ำมันหอมระเหย

ลักษณะของหญ้าแฝก

หญ้าแฝก เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวตระกูลหญ้าชนิดหนึ่ง เช่นเดียวกับข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วไปหลายพื้นที่ตามธรรมชาติ จากการสำรวจพบว่า มีกระจายอยู่ทั่วโลกประมาณ 12 ชนิด และสำรวจพบในประเทศไทย 2 ชนิด ได้แก่

1. กลุ่มพันธุ์หญ้าแฝกลุ่ม ได้แก่ พันธุ์สุราษฎร์ธานี กำแพงเพชร 2 ศรีลังกา สงขลา 3 และพระราชทาน ฯลฯ
2. กลุ่มพันธุ์หญ้าแฝกดอน ได้แก่ พันธุ์ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ร้อยเอ็ด กำแพงเพชร 1 นครสวรรค์ และเลย เป็นต้น

หญ้าแฝกเป็นหญ้าที่ขึ้นเป็นกอ หน่อเบียดกันแน่น ใบของหญ้าแฝกมีลักษณะแคบยาว ขอบขนานปลายสอบแหลม ด้านท้องใบจะมีสีจางกว่าด้านหลังใบ มีรากเป็นระบบรากฝอยที่สานกัน แน่นยาว หยั่งลึกในดิน มีข้อดอกตั้ง ประกอบด้วยดอกขนาดเล็ก ดอกจำนวนครึ่งหนึ่งเป็นหมัน

ลักษณะพิเศษของหญ้าแฝก

การที่หญ้าแฝกถูกนำมาใช้ปลูกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากมีลักษณะเด่นหลายประการ ดังนี้

1. มีการแตกหน่อรวมเป็นกอ เบียดกันแน่น ไม่แผ่ขยายด้านข้าง
2. มีการแตกหน่อและใบใหม่ ไม่ต้องดูแลมาก
3. หญ้าแฝกมีข้อที่ลำต้นถี่ ขยายพันธุ์โดยใช้หน่อได้ตลอดปี
4. ส่วนใหญ่ไม่ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ทำให้ควบคุมการแพร่ขยายได้
5. มีใบยาว ตัดและแตกใหม่ง่าย แข็งแรงและทนต่อการย่อยสลาย
6. ระบบรากยาว สานกันแน่น และช่วยอุ้มน้ำ
7. บริเวณรากเป็นที่พักอาศัยของจุลินทรีย์
8. ปรับตัวกับสภาพต่าง ๆ ได้ดี ทนทานต่อโรคพืชทั่วไป
9. ส่วนที่เจริญต่ำกว่าผิวดิน ช่วยให้อยู่รอดได้ดีในสภาพต่าง ๆ

จากผลการดำเนินงานที่ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ได้ดำเนินการการศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับหญ้าแฝก ไม่ได้เกิดผลดีกับการอนุรักษ์ดินและทรัพยากรธรรมชาติเพียงเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจ เกิดความสามัคคี ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประเทศชาติต่อไป

4. ความสำเร็จจากหญ้าแฝก

หญ้าแฝก: ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาด้านการประมง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน กรมประมง

จากสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลต่อ เนื่องจากการที่ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย เป็นผลให้น้ำจากฝนที่ตกลงมาไหล เกิดการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินเกิดดินถล่ม น้ำท่วม ทำให้ดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ เป็นเหตุให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ทรงตระหนักถึงการพังทลายของดินและการสูญเสียหน้าดิน พระองค์ทรงได้พระราชทานพระราชดำริให้ศึกษา “หญ้าแฝก” เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดิน ตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา

หญ้าแฝก (Vetiver grass) เป็นพืชตระกูลหญ้ามี 2 ชนิด คือ หญ้าแฝกดอน (Chrysopogon nemoralis A. Camus) และหญ้าแฝกลุ่ม (Chrysopogon zizanioides Nash) ในประเทศไทยพบหญ้าแฝกขึ้นตามธรรมชาติบริเวณพื้นที่ทั่วไปทั้งที่ลุ่มและที่ดอน ขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิด มีลักษณะเป็นกอ ใบแตกออกจากโคนกอเรียงซ้อนกันแน่น มีรูปขอบใบขนาน ปลายสอบแหลม เป็นพืชที่มีระบบรากลึกและมีจำนวนมาก รากจะประสานติดต่อกันแน่นหนาเสมือนกำแพงใต้ดิน สามารถกักเก็บน้ำและความชื้นได้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2546)

จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงแบบลูกคลื่นลาดชัน คิดเป็น 87.18 เปอร์เซ็นต์ อีกทั้งสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นมากในฤดูหนาว พื้นที่จำกัด นํ้าน้อย ซึ่งเป็นปัญหาต่อการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอย่างมาก

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยราชการที่สังกัดกรมประมง ได้เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดในการที่จะนำเอาหญ้าแฝก ซึ่งมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการบำบัดน้ำเสียเป็นอย่างดีมาแก้ปัญหา ดังกล่าว โดยทดลองใช้หญ้าแฝกในปริมาณต่างกันบำบัดน้ำเสียในบ่อเลี้ยงปลาตุลุมพสม และใช้การเจริญเติบโต อัตรารอดของปลาตุลุมพสมและคุณสมบัติของน้ำ เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการทดลอง ก่อนขยายผลไปใช้จริงในพื้นที่ของจังหวัดน่าน รวมถึงพื้นที่สูงของประเทศไทยต่อไป

จังหวัดน่าน

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่านได้ทำการทดลองใช้หญ้าแฝกในปริมาณต่างกันบำบัดน้ำเสียในบ่อเลี้ยงปลา
คูกลูกผสม และใช้การเจริญเติบโต อัตรารอดของปลาคูกลูกผสมและคุณสมบัติของน้ำ แบ่งชุดการทดลอง ดังนี้

- ชุดการทดลองที่ 1 ไม่ใส่หญ้าแฝก
- ชุดการทดลองที่ 2 ใส่หญ้าแฝก 10 กิโลกรัม ต่อถัง
- ชุดการทดลองที่ 3 ใส่หญ้าแฝก 15 กิโลกรัม ต่อถัง

ทำการเลี้ยงปลาคูกลูกผสมมีน้ำหนักเริ่มต้นเฉลี่ยเท่ากับ 6.11 ± 0.52 กรัม ความยาวเริ่มต้นเฉลี่ยเท่ากับ 6.26 ± 0.49 เซนติเมตร สุ่มลูกปลาปล่อยถังละ 200 ตัวให้อาหาร วันละ 2 ครั้ง เวลา 08.30 น. และ 16.00 น. โดยใช้อาหารปลาคูกเล็ก ชนิดเม็ดลอยน้ำที่มีโปรตีนไม่ต่ำกว่า 32 เปอร์เซ็นต์ ไขมันไม่น้อยกว่า 4 เปอร์เซ็นต์ กากไม่มากกว่า 6 เปอร์เซ็นต์ และความชื้นไม่มากกว่า 12 เปอร์เซ็นต์ดำเนินการทดลองระหว่างเดือน ตุลาคม 2552 ถึงเดือนกันยายน 2553 เป็นระยะเวลา 12 เดือน

ทำการสุ่มตัวอย่างปลาคูกลูกผสมจำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ มาวัดความยาว และชั่งน้ำหนักทุกๆ เดือน เพื่อหาอัตราการเจริญเติบโต อัตรารอด สุ่มตัวอย่างหญ้าแฝกไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารไนโตรเจนรวม (Total N) และ ฟอสฟอรัสรวม (Total P) ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยวิธีการย่อย (Kjeldahl method) เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ชั่งน้ำหนัก และวัดความยาว เพื่อหาน้ำหนักเพิ่มความยาวเพิ่มของหญ้าแฝก และวิเคราะห์คุณสมบัติน้ำ ตรวจวิเคราะห์ทุก 2 สัปดาห์ ได้แก่ อุณหภูมิ น้ำ ค่าความเป็นกรดด่าง ออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ความกระด้าง ความเป็นด่าง Chemical oxygen demand (COD) คาร์บอนไดออกไซด์ แอมโมเนียรวม ไนไตรท์ และฟอสฟอรัสรวม

นำข้อมูลน้ำหนักเฉลี่ย ความยาวเฉลี่ย และอัตราการรอด ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ค่าปริมาณ สารอาหารในหญ้าแฝก และค่าการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก มาวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ One-way ANOVA และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ด้วยวิธี Turkey HSD Multiple Comparisons การวิเคราะห์ทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

จากการทดลองพบว่าใส่หญ้าแฝกในถังไฟเบอร์กลาสที่เลี้ยงปลาตุลกลผสม มีผลต่อการเจริญเติบโตและอัตราการรอดของปลาตุลเป็นสัดส่วนผันแปรตามกัน โดยเมื่อใส่หญ้าแฝกในปริมาณที่มากขึ้นทำให้ปลาตุลทดลองมีอัตราการเจริญเติบโตและอัตราการรอดสูงขึ้น ซึ่งคาดว่าน่าจะมาจากเหตุผล 2 ประการ คือ ปลาตุลมีที่หลบซ่อนจากรากหญ้าแฝกที่ยังลึกลงไปในน้ำ ทำให้การกินกันเองลดลง หรืออาจเกิดจากคุณภาพน้ำที่ดีโดยพบว่าหญ้าแฝกสามารถดูดซับของเสียที่เกิดจากเศษอาหารและการขับถ่ายของปลาตุลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการวิเคราะห์คุณสมบัติ น้ำพบว่า ปริมาณแอมโมเนีย (NH) ในน้ำในถังไฟเบอร์กลาสที่ใส่หญ้าแฝก มีปริมาณน้อยกว่าที่ไม่ใส่หญ้าแฝกอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมที่ดีส่งผลให้ปลาตุลทดลองกินอาหารได้ดี และเจริญเติบโตได้ดี สอดคล้องกับการวิเคราะห์ปริมาณ total N และ total P ในหญ้าแฝกก่อนและหลังการทดลอง พบว่าปริมาณ total N และ total P ที่สะสมทั้งในรากและใบหญ้าแฝกเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างมาก ซึ่งปริมาณ total N และ total P มาจากของเสียในน้ำถูกหญ้าแฝกดูดซับไว้ ปริมาณหญ้าแฝกที่ใส่เข้าไบนั้น พบว่ายิ่งใส่หญ้าแฝกในปริมาณที่มากขึ้น ปริมาณ total N และ total P ก็มากขึ้นตามเป็นปฏิภาคกัน แสดงว่ายิ่งใส่หญ้าแฝกในปริมาณที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่อาศัยของปลาตุลมากขึ้นเท่าใด การเจริญเติบโตและอัตราการรอดของปลาน่าจะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

การศึกษาหญ้าแฝกในปริมาณต่างกัน
บำบัดน้ำเสียในบ่อเลี้ยงปลาตุลผสมจึงเป็น
อีกความสำเร็จหนึ่งของกรมประมงในการนำ
ผลที่ได้ไปต่อยอดและขยายผลไปยังพื้นที่ต่างๆ
โดยเฉพาะพื้นที่บนที่สูง หรือพื้นที่จำกัดการใช้
อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง :

กรมพัฒนาที่ดิน. 2546. คู่มือการปฏิบัติงานเรื่องการ ขยายพันธุ์และการปลูกหญ้าแฝก. สำนักวิจัยและพัฒนาการ
จัดการที่ดิน, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 30 น.

วิวัฒน์ ประมมภ์, โสภิต จตุรงค์, อารีย์ ช้อนแหม่ม, อาชญ ศรีบุญเรือง, แสงเสริม แก้วดี และ นิพนธ์ อุปการัตน์. 2554. การเลี้ยง
ปลาตุลผสมในถังไฟเบอร์กลาสที่ใช้หญ้าแฝกบำบัดน้ำเสียในปริมาณที่ต่างกัน. สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด
กรมประมง, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เอกสารวิชาการฉบับที่ ๑๐/๒๕๕๔. 28 น.

คนรักหญ้าแฝก ต้องไม่พลาด

เชิญชวน

ลงทะเบียนเข้าร่วมการ
ประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ
ครั้งที่ 7

หัวข้อ “หญ้าแฝก

เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ :
เฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร

29 พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2566
ณ โรงแรมแซงกรี-ลา
จ.เชียงใหม่

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ร่วมกับ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา
จัดการประชุม หญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 7 (ICV-7)

กิจกรรม

การบรรยาย

การจัดแสดง
นิทรรศการ

การอบรมหลักสูตร
จากใบหญ้าแฝก

การศึกษาดูงาน
การใช้หญ้าแฝก พื้นที่
อ.ดอยสะเก็ด และ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

ลงทะเบียน

SCAN
ME! >>

ตั้งแต่วันนี้ ถึง
15 พฤษภาคม 2566

ฟรี!

ไม่มีค่าใช้จ่าย

<http://www.rdpb.go.th/th>

สำนักงาน กปร.

Tel. +66 2447 8500 ext 237

จุลสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฉบับที่ 61 เดือนมีนาคม 2566

ประกาศผลการประกวดรางวัล
The King of Thailand Vetiver Awards

มูลนิธิชัยพัฒนา
CHAIPATTANA
FOUNDATION

The Vetiver Network International
Proven & green environmental solutions

The Winners of
the King of Thailand Vetiver Awards 2023
and the Recipients of the Certificates of Excellence

OUTSTANDING RESEARCH

Agricultural Application

Title : Application of Vetiver Grass *Vetiveria zizanioides* as a Trap Plant for Controlling Rice Stem Borer *Chilo suppressalis* in China

Author(s) : Zhongxian Lu, Yanhui Lu, Xusong Zheng, Guangchun Gao, Hongxing Xu

Affiliation : Institute of Plant Protection and Microbiology,
Zhejiang Academy of Agricultural Sciences

Country : PR CHINA

Non-Agricultural Application

Title : Using Vetiver Phytoremediation Technology to Mitigate Dioxin - Contaminated Soils at Bien Hoa Airbase, Dong Nai, Vietnam

Author(s) : Ngo Thi Thuy Huong¹, Nguyen Quoc Dinh², Nguyen Thi Thanh Thao³,
Vu Thi Lan Anh⁴

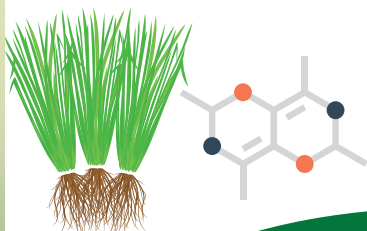
Affiliation : ¹Faculty of Biotechnology, Chemistry and Environmental Engineering,

²Phenikaa University, Hanoi

³External Engagement Office, Phenikaa University, Hanoi

⁴Vietnam Institute of Geosciences and Mineral Resources, Hanoi
Hanoi University of Mining and Geology, Hanoi

Country : VIETNAM

OUTSTANDING DISSEMINATION AND APPLICATION

Dissemination and Technology Transfer

Title : Comprehensive Miniaturized Sewage Treatment Technology
Author(s) : Ziyuan Feng
Affiliation : Guangzhou Vetiver Ecological Scientific & Technology co., ltd.
Country : PR CHINA

Application of the Vetiver System

Title : Application of the Vetiver System for Landfill Leachate Disposal in the United States
Author(s) : Eric Wiediger and Brad Granley
Affiliation : Leachate Management Specialists, LLC
Country : USA

OUTSTANDING PEOPLE PARTICIPATION

On-farm Applications and Socio-economic Impacts

Title : The Green Latrine: A Low Cost Sustainable Sanitation Solution for Rural Settlements (A Case Study of a Pilot in a Household Setting in Busia, Kenya)
Author(s) : Edwin Oyaró,¹ Dr. Nicola Greene,¹ Henock Belete²
Affiliation : ¹Opero – Services, ²Finish Mondial
Country : KENYA

Disaster Mitigation or Environmental Protection

Title : Climate Risk Reduction and Soil Conservation Tool for Agriculture: Keyline Vetiver Hedges Minimum Standard V.1.3
Author(s) : Antonio Carrillo Bolea
Affiliation : Estampa Verde NGO
Country : MEXICO

Certificates of Excellence for the King of Thailand Vetiver Awards

1) RESEARCH

- **Agricultural Application**

1. **Reversing Soil, Water, Carbon and Nutrient Losses on Sloping Farmland:
A Field Experience with Vetiver Technology and Usual Practice in Southeastern
Nigeria**

Author(s) : Effiom E. Oku

Affiliation : Department of Soil Science, Faculty of Agriculture,
University of Abuja, Nigeria, West Africa

Country : NIGERIA

2. **Study the Factors of Decision to Grow Vetiver Grass Among Farmers in the
Northern and Northeastern Regions**

Author(s) : Isariya Meesing

Affiliation : Research and Development for Land Management Division,
Land Development Department

Country : THAILAND

- **Non-agricultural Application**

1. **Vetiver System with Engineering Enhancement for Slope and Coastal Stabilization**

Author(s) : Apiniti Jotisankasa,¹ Krairoj Mahannopkul,² P. Chaisri,³
K. Warnset,⁴ K. Kittiwatsoon,⁵ A. Sukpunya,⁶ D. Taworn,⁷ Teerapat
Sirirattanachai and N. Hunsachainan¹

Affiliation : ¹Department of Civil Engineering, Kasetsart University, Bangkok
²Engineering Division, Marine Department, Ministry of Transport
³Department of Rural Roads, Kanchanaburi
⁴Green Ground Solutions Ltd, Bangkok
⁵Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok
⁶Airports of Thailand Public Company Limited, Bangkok
⁷Department of Highways, Bangkok

Country : THAILAND

- **Non-agricultural Application**

2. **Root Architecture, Root Biomechanical Properties and Root Reinforcement of Two Contrasting Vetiver Species for Slope Stabilisation**

Author(s) : Suched Likitlersuang and Trung Nghia Phan

Affiliation : Faculty of Engineering, Chulalongkorn University

Country : THAILAND

3. **Vetiver-Enhanced Microbial Fuel Cell for Household Wastewater Treatment, Electricity Generation, and CO₂ Sequestration**

Author(s) : Tanapon Phenrat, Jesada Lawan, Siriwan Wichai, Choopong Chuaypen, and Saranporn Kirdkoh

Affiliation : Naresuan University (Faculty of Engineering, Faculty of Medical Science, and Naresuan University International College)

Country : THAILAND

2) DISSEMINATION AND APPLICATION

- **Dissemination and Technology Transfer**

1. **Networking for Long Term National Vetiver System Development in China**

Author(s) : Liyong Xu and Liyu Xu

Affiliation : China Vetiver Network

Country : PR CHINA

2. **Vetiver System Dissemination in Myanmar**

Author(s) : Than Than Sein

Affiliation : Myanmar Organic Growers and Producers Association

Country : MYANMAR

- **Application of the Vetiver System**

1. **Vetiver System (VS): An Option to Consider in the Achievement of the 2030 Sustainable Development Goals of the United Nations Organization**

Author(s) : Rafael Luque Mirabal

Affiliation : Vetiver Antierosión, C.A.

Country : VENEZUELA

2. **Vetiver Biofilter System (VSB) Experiences in the Control of Soil and Water Contaminants in Industrial Areas in Venezuela from 2001 to 2022**

Author(s) : Oswaldo Luque

Affiliation : Inversiones Luque M C.A.

Country : VENEZUELA

3) PEOPLE PARTICIPATION

- On-farm Applications and Socio-economic Impacts

1. **Promoting and Dissemination of Information about Vetiver System Technology Applications Across The South Pacific Islands**

Author(s) : Robinson Vanoh

Affiliation : Eagle Vetiver Systems Limited

Country : PAPUA NEW GUINEA

2. **Vetiver for the Welfare & Happiness of the People**

Author(s) : Dumrassiri Thirangoon

Affiliation : Sufficiency Life Farm, Phetchaburi

Country : THAILAND

3. **Application of Vetiver Grass for Highland Environmentally Friendly Agricultural Development Planning, Nan Province**

Author(s) : Naphachart Karnthavong, Arnat Thikhwan, Chawalit Sutthakhet, Moon Nonil and Pedcharada Yusuk

Affiliation : Highland Research and Development Institute
(Public Organization), Chiang Mai

Country : THAILAND

- Disaster Mitigation or Environmental Protection

1. **Participation of Asian Graduate Students for Geo-information Project-based Learning: Designing Analysis Framework of Degraded Areas for Implementing Vetiver Grass to Support Restoration**

Author(s) : Yaowareit Jantakat,¹ Pongpun Juntakut,² Pradeep Kumar Shresth,³ Chomphak Jantakat⁴ and Vaneeporn Srisaal¹

Affiliation : ¹Department of Information and Communication Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Nakhon Ratchasima

²Department of Civil Engineering, Chulachomklao Royal Military Academy, Nakhon Nayok

³Department of Civil Engineering, Pulchowk Campus, Tribhuvan University, Kathmandu, Nepal

⁴Department of Business Management, Vongchavalitkul University, Nakhon Ratchasima

Country : THAILAND

2. Ritthiya Wannalai 2: Inheriting His Majesty's Philosophy to Sustainable Development According to the Sustainable Development Goals : SDGs To develop the Water Ecosystem Area in the School

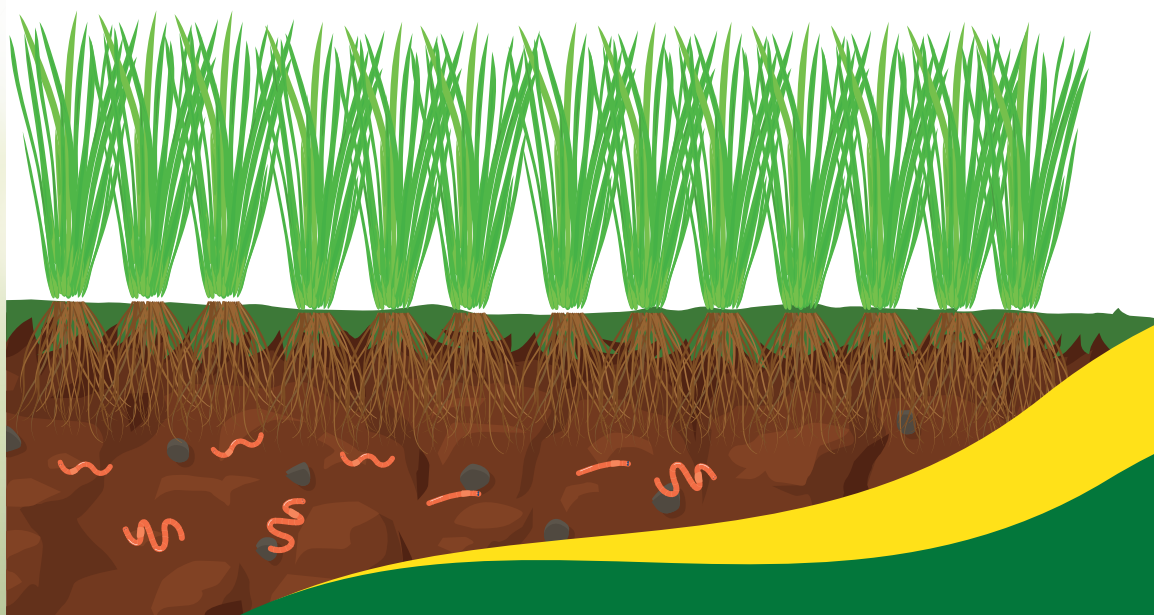
Author(s) : Rungrod Dachachuy

Affiliation : Rittiyawannalai 2 School, Bangkok

Country : THAILAND

The 6 winners will receive the awards (prize money of US\$ 2,500 each and certificates) from Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, the Patron of The Vetiver Network, on His Majesty the King of Thailand's behalf, during the Opening Ceremony of the Seventh International Conference on Vetiver (ICV-7) in Chiang Mai, Thailand. With the support from the Chaipattana Foundation, the recipients of the awards will have the honor to present their papers in the Conference and be covered with the cost of participation at ICV-7 as well as the international travel between their home country and the conference venue and accommodation during the conference period.

The 14 recipients of the Certificates of Excellence will receive the certificates from Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn during the Opening Ceremony of the Seventh International Conference on Vetiver (ICV-7) in Chiang Mai, Thailand.

ผลการประกวดวิดีโอทัศนสั้นเกี่ยวกับหญ้าแฝกของเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ TVNI Best Video Awards 2022

ความเป็นมา

เครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ ได้ขอความร่วมมือสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในการรับดำเนินการจัดการประกวดผลงาน/โครงการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้หรือส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการบรรเทาผลกระทบจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโดยใช้เทคโนโลยีที่ประหยัด ในรูปแบบวิดีโอทัศนสั้น (A Short Video Competition: Vetiver System – A Climate Smart Technology) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจให้เกิดความเคลื่อนไหวระหว่างสมาชิกเครือข่ายหญ้าแฝกทั่วโลก ก่อนดำเนินการจัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 7 (ICV-7) โดยแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ Community, Disaster Mitigation, Soil and Water Conservation, Phytoremediation, Agriculture, Slope Stabilization, Other Uses and Handicrafts รวม 15 รางวัล รวมเงินรางวัลทั้งสิ้น 8,000 เหรียญสหรัฐ และรางวัล Best Overall Winner จำนวน 1 รางวัล ซึ่งจะได้รับโล่พระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเงินรางวัล 1,000 เหรียญสหรัฐ

ผลการดำเนินงาน

1. ผลงานที่ส่งเข้าประกวด : การรับสมัครผลงานระหว่างวันที่ 1 กันยายน – 5 พฤศจิกายน 2565 มีผู้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดทั้งสิ้น 34 ผลงาน จาก 16 ประเทศ

2. คณะกรรมการตัดสินรางวัล : ประกอบด้วยกรรมการที่สรรหาโดยสำนักงาน กปร. จำนวน 2 คน และกรรมการที่สรรหาโดยเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ประกอบด้วย

2.1 นาง สุวรรณา พาศิริ	อนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล
2.2 นาย พิทยากร ลิ้มทอง	อนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล
2.3 นาย Paul Zuckerman	กรรมการเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติจากประเทศอังกฤษ
2.4 นาย Jeremy Berkoff	นักเศรษฐศาสตร์ด้านการพัฒนา จากประเทศอังกฤษ
2.5 นาย Jess Mayes	นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากสหรัฐอเมริกา

ผลการประกวดวิถีโอสันเกี่ยวกับหญ้าแฝกของเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ หัวข้อ Vetiver System - A Climate Smart Technology

รางวัลแบ่งออกเป็น 8 ประเภท รวมทั้งสิ้น 15 รางวัล ๆ ละ 500 เหรียญสหรัฐ

ชื่อผู้แข่งขัน	ประเทศ	ชื่อผลงาน
Community		
1. Alois Kennerknecht/ALKE	เปรู 	Vetiver Grass: Community Use in Urban Areas
2. Jonathan Barcant	ตรินิแดดและโตเบโก 	Grassroots 4LaVia Tobago
Disaster Mitigation		
1. Estampa Verde	เม็กซิโก 	The Vetiver System and Keyline - A climate risk management tool for agriculture
2. บุญสิตา แสงศิลา (จังหวัดตาก)	ไทย 	Vetiver Grass: A Climate Smart Plant
Soil and Water Conservation		
1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สุวิมล พุทธธรรยาวงศ์)	ไทย 	Vetiver Grass: Environment Conservation
2. สถานีพัฒนาที่ดิน อำนาจเจริญ	ไทย 	Vetiver: the Living Wall for Conservation of Soil and Water
Phytoremediation		
1. Edwin Mariita	เคนยา 	Vetiver Latrine in Busia, Kenya
2. Oswaldo Luque	เวเนซุเอลา 	Vetiver Biofilter System
Agriculture		
1. Piet Gustaaf Sabbe	เอกวาดอร์ 	Vetiver on Contour Lines in Your Farm and in the Landscape
2. สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (จังหวัดเชียงใหม่)	ไทย 	Planting Vetiver to Conserve the Soil and Adjusting Arable Land to Conserve Forests
Slope Stabilization		
1. Marietta Isabel Landis	ปานามา 	Sustainable Regeneration
2. Salvador Ramirez	กัวเตมาลา 	Vetiver system protecting public and private infrastructure from landslides
Other Uses		
1. Hanping Xia, Liyu Xu, Peng Wang	จีน 	Vetiver for Human Beings -- Vetiver Science Education for Children
2. Ngwainmbi Chia Simon	แคเมอรูน 	Vetiver Bi-Product
Handicrafts		
1. Oswaldo Luque	เวเนซุเอลา 	Methodology Vetiver Handicrafts Projects in Venezuela

3. การตัดสินรางวัลชนะเลิศ

เครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ ได้เปิดให้สมาชิกเพจเฟซบุ๊กของเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ (The Vetiver Network International (TVNI) Group) ลงคะแนนให้แก่ผลงานที่ได้รับคะแนนสูงสุดจากคณะกรรมการจำนวน 3 ผลงาน ดังนี้

ชื่อเจ้าของผลงาน	ประเทศ	ชื่อผลงาน
1. Alois Kennerknecht/ ALKE	เปรู	Vetiver Grass: Community Use in Urban Areas
2. Marietta Isabel Landis	ปานามา	Sustainable Regeneration
3. Piet Gustaaf Sabbe	เอกวาดอร์	Vetiver on Contour Lines in Your Farm and in the Landscape

ผลงานที่ได้รับคะแนนโหวตสูงสุด ได้รับรางวัล Overall Winner ได้แก่ ผลงานเรื่อง “**Vetiver on Contour Lines in Your Farm and in the Landscape**” ของ **นาย Piet Gustaaf Sabbe** จากประเทศเอกวาดอร์ ซึ่งจะได้รับโล่พระราชทาน และเงินรางวัลจำนวน 1,000 เหรียญสหรัฐ จากเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ

ผลงานที่ได้รับรางวัล Best Overall Winner

ผลงานเรื่อง “**Vetiver on Contour Lines in Your Farm and in the Landscape**”
ของ **นาย Piet Gustaaf Sabbe** จากประเทศเอกวาดอร์

ผลงานที่ส่งเข้าประกวดทั้งหมด

จำนวน 34 ผลงาน จาก 16 ประเทศ

โดยเป็นผลงานจากประเทศไทยจำนวน 6 ผลงาน

**“งานมหกรรมเครือข่ายอนุรักษ์แม่” ครั้งที่ 5 ประจำปี 2563 - 2565
จัดโดยบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)**

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565 นายจรัสธาดา กรณสูต องคมนตรี และประธานกรรมการอำนวยการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นประธานในพิธีเปิดงานมหกรรมเครือข่ายอนุรักษ์แม่ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2563 - 2565 ภายใต้แนวคิด “เครือข่ายอนุรักษ์แม่ รักน้ำ ป่า ดิน ด้วยแม่ทองคำภูมิคุ้มกัน ฟันถิ่น ยั่งยืน” จัดโดยบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ณ อาคารสำนักงานใหญ่ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

ในการนี้ นางสาวพร ตรินรินทร์ รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) กล่าวรายงานวัตถุประสงค์การจัดงาน “มหกรรมเครือข่ายอนุรักษ์แม่”

ช่วงบ่าย นางศศิพร ปาณิกบุตร ผู้อำนวยการกองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์ สำนักงาน กปร. กล่าวเปิดงานเสวนาวิชาการและร่วมเสวนาในหัวข้อ “ถอดบทเรียนการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างยั่งยืน”

ปัจจุบัน โครงการเครือข่ายอนุรักษ์แม่ ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องไปสู่รูปแบบนิติบุคคล ที่เรียกว่า “สมาคมเครือข่ายอนุรักษ์แม่แห่งประเทศไทย” โดยมี บริษัท ปตท. จำกัดฯ เป็นผู้หนุนเสริมศักยภาพด้านทักษะและสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกในเครือข่ายกว่า 2,703 คน

จุดสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฉบับที่ 61 เดือนมีนาคม 2566

การดำเนินงานโครงการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ครั้งที่ 12 ประจำปี 2563 - 2565

โครงการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2549 ภายใต้ความร่วมมือของ 4 องค์กรร่วมจัด ได้แก่ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมพัฒนาที่ดิน และ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) (ปตท.) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายผลการปลูกหญ้าแฝกและยกย่องผลงานการปลูกหญ้าแฝกให้เป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ปัจจุบันยังดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 12 แบ่งประเภทรางวัลดังนี้

- 1) ประเภทส่งเสริมการปลูกและขยายผล
- 2) ประเภทส่งเสริมหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก

ตั้งแต่ปี 2549-2565 มีผู้ส่งผลงานเข้าประกวด จำนวน 3,282 ผลงาน มีผู้ได้รับรางวัลรวม 490 ผลงาน แบ่งเป็น โล่พระราชทาน 230 ผลงาน โล่องค์กรร่วมจัด 260 ผลงาน รางวัลเกียรติยศหญ้าแฝกแห่งชาติ จำนวน 1 รางวัล คือ จำเริญ ชัยสร้อยสม

โดยวันที่ 1 ธันวาคม 2565 ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นประธานในพิธีมอบรางวัลการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 12 ประจำปี 2563 - 2565 ภายใต้แนวคิด **“รักษน้ำ ป่า ดิน ด้วยแฝกองค์ภูมิินทร์ พันถิ่น ยั่งยืน”** เพื่อส่งเสริมการขยายผลการปลูกหญ้าแฝกให้เป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างยั่งยืน

การจัดการประกวดครั้งนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานโล่รางวัลแก่ผู้ชนะเลิศการประกวด ส่วนผู้ที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศและรางวัลชมเชย ได้รับโล่พร้อมรับเกียรติบัตรจากองค์กรร่วมจัด โดยมีผู้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดทั้งสิ้น 58 ผลงาน ซึ่งแบ่งการประกวดออกเป็น 2 ประเภทผลงาน คือ

1. ประเภทส่งเสริมการปลูกและขยายผล จำนวน 38 ผลงาน แบ่งออกเป็น พื้นที่ลาดชัน พื้นที่เชิงลาดแหล่งน้ำ/ ไร่นาทางพัฒนาพื้นที่ดินเสื่อมโทรมและดินที่มีปัญหา พื้นที่แหล่งเรียนรู้และขยายผล ความยั่งยืน หน่วยงานและส่วนราชการที่ร่วมส่งเสริมการปลูกและขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และสถานีพัฒนาที่ดินที่ส่งเสริมการปลูกและขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก มีผู้ได้รับรางวัล จำนวน 14 ผลงาน

2. ประเภทส่งเสริมกิจกรรมผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จำนวน 20 ผลงาน แบ่งออกเป็นด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านออกแบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ มีผู้ได้รับรางวัล จำนวน 11 ผลงาน

นายอรรถพล อุภักษ์พิบูลย์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) กล่าวว่า ปตท. ได้ร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายดำเนินงานโครงการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 16 ปี เพื่อสืบสาน รักษาและต่อยอด แนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งผลให้เกิดการขยายผลการปลูกและใช้ประโยชน์หญ้าแฝกอย่างแพร่หลายในภาคประชาชน ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ มีแหล่งศึกษาเรียนรู้ให้กับสถาบันการศึกษา หน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรเกิดการตื่นตัวหันมาปลูกหญ้าแฝกเพิ่มมากขึ้น เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายอนุรักษ์แฝก ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ร่วมขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการต่อยอดจากรากหญ้า นำใบหญ้าแฝกมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย เป็นผลิตภัณฑ์ครัวเรือน กระเป๋า ฯลฯ สามารถผลิตเป็นสินค้าจำหน่าย ภายใต้แบรนด์ “ภัทรพัฒน์” ของมูลนิธิชัยพัฒนาช่วยเสริมสร้างรายได้และพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนอีกด้วย

จุลสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฉบับที่ 61 เดือนมีนาคม 2566

การส่งข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการจุลสารภูมิวารินอนุรักษ์

กองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700

โทรศัพท์ 0 2447 8500 ต่อ 237 โทรสาร 0 2447 8543

E-mail: rdpb_vetiver@yahoo.com

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล

ที่ปรึกษา

นายปวัตร์ นวะมะรัตน

นางสุวรรณา พาศิริ

นายหทัย วสุนันต์

นายปราโมทย์ ยาใจ

นางสุพร ตรีนรินทร์

นายวิกรม คัยนันท์

นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง

นางพิชญดา หัศภาค

กองบรรณาธิการ

ดร. ณรงค์ โฉมเฉลา

นายประเดิมชัย แสงคุ้มวงศ์

นางสาวอิสริยา มีสิงห์

ดร. วีระชัย ณ นคร

นายสุรพล สงวนแก้ว

ดร. พิทยากร ลิ้มทอง

รศ. ฉลองชัย แบบประเสริฐ

บรรณาธิการ

นางศศิพร ปาณิกบุตร

คณะทำงานกองบรรณาธิการ

นางสาวธัญทิตตา นาครทรรพ

นางสมพร สุขประเสริฐ

นางสาวจุฬามาศ เนรมิตสถิตวงศ์ นายสิทธิพัฒน์ จินตกานนท์

นางดวงพร โปสรักขกะ

นางนงพรรณ โกศลศักดิ์

นางกัญชัญญา ทองคำ

นางสาวอักษรารักษ์ สำเภาแก้ว

นายพีรพัฒน์ สำเภาแก้ว

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์ โทร. 0 2455 9468 – 70 โทรสาร. 0 2455 9472

จำนวนพิมพ์ 900 เล่ม ISSN: 0859-8886